

Рецензія на книгу:

Коваленко Н. П., Бойко В. В. Рід Галаганів: зі спогадів Бойка Василя Михайловича. Науковий редактор доктор с.-г. наук, професор П. І. Бойко. Черкаси: «ІнтролігаТОР», 2021. 280 с. ISBN 978-617-7787-31-9.

Кожна родина має свою унікальну, особливу та неповторну історію і якщо цю історію викласти на папері, то можна однозначно стверджувати, що вона обов'язково викличе значну зацікавленість читачів. Та не кожен з нас, дивлячись на свої можливості, це зробить.

Будь-яка людина є продовжувачем власного роду, тобто одним із плодів могутнього довговічного генеалогічного дерева. Відтворення й дослідження

свого родоводу відіграє вагомий роль для збереження пам'яті про його давні коріння та має залишити для майбутніх поколінь неповторний духовний спадок. Особливо це стосується славетних хліборобсько-козацьких родин, які відзначаються патріотичним та хліборобським духом, з любов'ю відносяться до землі та землеробської праці. Висвітленню саме цієї проблематики присвячене наукове видання Н. П. Коваленко, В. В. Бойко «Рід Галаганів: зі спогадів Бойка Василя Михайловича. Черкаси: «ІнтролігаТОР», 2021. 280 с.» за науковою редакцією доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України П. І. Бойка.

У науковому виданні висвітлено історію славетного хліборобсько-козацького роду Бойків-Галаганів із Полтавщини, коріння родинного дерева

якого зароджувалося ще в сиву давнину. У спогадах історика, педагога, краєзнавця Василя Михайловича Бойка віддзеркалено напружені та героїчні періоди життя представників роду Бойків-Галаганів, які воєдино сплетено з історією України. У книзі найправдивіше відображається історія життя та тяжкої праці українського аграрного виробника.

У багаточисельних розділах книги, на прикладі с. Гаркушинці Миргородського району, наведено життя українських селян, які мужньо долали випробування голодом, репресіями та іншими негараздами тяжкої сільськогосподарської праці на селі. Хронологічний проміжок рецензованої розвідки охоплює період від розселення стародавніх слов'янських племен у VI–VII ст. до аграрного виробництва незалежної України. Колосальне інформаційне та пізнавальне значення має ілюстративний матеріал, який візуально представляє унікальні пам'ятки роду Галаганів.

Зі сторінок книги дізнаємось важливі факти про те, що у Центральному державному історичному архіві України знаходиться фонд 1475 «Галаган (Ламздорф) – поміщики Полтавської губернії» (1722–1923). За його матеріалами відомо, що Галагани – знаний в Україні козацько-старшинський, згодом дворянський рід, родоначальником якого був козак Іван Галаган з м. Омельник (нині – с. Омельник Кременчуцького району Полтавської області). У XVIII – на початку XX ст. членами династії Галаганів були українські поміщики, великі землевласники Правобережної та Лівобережної України. Ще декілька століть тому в своїх маєтках вони вирощували у сівозмінах культури різних біологічних груп: жито, овочі, гречку, овес, тютюн, коноплі. Сотні десятин землі засівали ярою і озимою пшеницею, льоном, рижієм, ріпаком. Урожайність всіх сільськогосподарських культур з роками зростала, що підтверджує поступове удосконалення їхнього господарювання.

Як типове явище для майже всього українського дворянства, рід Галаганів виник з рядів козацької старшини лише на початку XVIII ст., наприкінці його – розбагатів. Син Івана Галагана – Гнат Іванович Галаган (...–1748) – служив полковником у війську Петра I, від якого одержав великі земельні володіння та

чотири села на Правобережжі, отримав від гетьмана І. І. Скоропадського маєтки на Лівобережжі. Його син Григорій Гнатович Галаган (1716–1777) – прилуцький полковник, учасник походів проти турків – розширив володіння при гетьмані К. І. Розумовському (м. Варва та сс. Дігтярі, Озеряни, Рудівка, Сокиринці та ін.) і мав понад 4 тис. кріпаків.

Син Григорія Гнатовича Галагана – Іван Григорович Галаган був прилуцьким полковником. Його нащадки (Григорій Іванович, Петро Григорович, Павло Григорович, Григорій Павлович) займали різні урядові посади у Російській імперії. Меценат Григорій Павлович Галаган (1819–1888) був прихильником ліберальних змін, активним розробником реформи 1861 р., яка скасувала кріпацтво. За свою діяльність він отримав добру славу, сприяв розвитку України, передусім в освітньому напрямі. Крім того, Григорій Павлович Галаган мав графський титул Російської імперії та був достатньо впливовою людиною того часу. Єдиний син Григорія Павловича Галагана – Павло, трагічно загинув. У данину пам'яті сину за сприяння Григорія Павловича Галагана у 1871 р. в м. Київ створено Колегію Павла Галагана, де безкоштовно навчалися хлопчики з незабезпечених сімей, а також ті, які не мали одного чи обох батьків. Колегія отримувала все необхідне і передове у той час обладнання. Там був кабінет фізики із сучасною апаратурою, різноманітні лабораторії, велика бібліотека. Як передбачливий хазяїн, для забезпечення майбутнього цього закладу, Григорій Павлович Галаган передав у володіння колегії половину своїх земель. Після воєнних подій 1917 р. більшовики всі землі експропріювали, а Колегію закрили. Нині у її приміщенні діє Національний музей літератури України.

Зі смертю Григорія Павловича Галагана рід Галаганів по чоловічій лінії припинився, однак через деякий час був відроджений. Усі маєтки перейшли до дочки Павла Григоровича Галагана – Марії Павлівни Комаровської, за чоловіком. Її дочка Катерина Павлівна Комаровська (онука Павла Григоровича Галагана) вийшла заміж за генерала-лейтенанта графа Костянтина Миколайовича Ламсдорфа. Йому царським указом від 1 вересня 1894 р.

дозволили йменуватися графом Ламсдорфом-Галаганом, щоб славнозвісне ім'я Галаганів збереглося в прізвищі старших нащадків роду.

Дослідженню здобутків славетного роду Галаганів присвячені наукові праці з історії України В. В. Ковалинського «Меценаты Киева» (1998), М. К. Смольницької «Колегія Павла Галагана в національно-культурному житті України (1871–1920 рр.)» (2004); історії освіти та педагогіки І. А. Добрянського, В. В. Постолатія «Громадська та приватна ініціатива в розвитку освіти України (кінець XIX – початок XX століття)» (1998), А. В. Лопухівської «З історії розвитку гімназій і ліцеїв в Україні» (1994); огляду фонду Галаганів у Центральному державному історичному архіві України Л. З. Гісцової «Родовий фонд Галаганів ЦДІА України» (2000); огляду бібліографічних та архівних джерел О. М. Шевчук «Бібліографія: Колегія Павла Галагана (1871–1920 рр.)» (2007). В Інституті історії України НАН України за спеціальністю 07.00.01 – історія України на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук захищені дисертаційні роботи: Т. В. Ткаченко «Громадська і благодійна діяльність Г. П. Галагана» (2003), М. К. Смольницької «Колегія Павла Галагана в національно-культурному житті України (1871–1920 рр.)» (2004). В Інституті педагогіки НАПН України за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук захищена дисертація О. М. Шевчук «Організація і зміст навчально-виховного процесу Колегії Павла Галагана (1871–1920 рр.)» (2013).

До основних рис характеру продовжувачів славетного хліборобсько-козацького роду Бойків-Галаганів належать принциповість, аналітичне мислення, творчий пошук нових підходів до удосконалення агроєкосистем у різних ґрунтово-кліматичних умовах України. Нині цей напрям розробляють та удосконалюють доктор сільськогосподарських наук, професор П. І. Бойко та доктор історичних наук, старший науковий співробітник Н. П. Коваленко.

Вважаю, що історія славетного хліборобсько-козацького роду Бойків-Галаганів із Полтавщини є частиною історії всієї країни, її дослідження

ґрунтується на повазі до своїх предків, про що відмічається упродовж всієї книги. Знання про історію вітчизняної культури землеробства представників свого роду є необхідними для того, щоб не повторювати помилок, а переймати їх досвід і кращі землеробські традиції. У кожному роду є свої особистості, герої, а знання про діяльність батьків і дідів може викликати бажання займатися певною справою, допомогти обрати професію та, навіть, знайти покликання. Цим ми збережемо пам'ять не лише про давнє коріння, але й про сучасність, адже в далекому майбутньому наше сьогодні перетвориться на глибоке минуле. Ми повинні залишити в історії своїх родин слід, щоб наші нащадки не забували про нас, що і вдалося виконати авторам рецензованого наукового видання.

Отже, рецензоване наукове видання Н. П. Коваленко, В. В. Бойка «Рід Галаганів: зі спогадів Бойка Василя Михайловича» викликає позитивне враження, а здійснена дослідниками пошукова, творча і аналітично-практична робота заслуговує на схвальну оцінку. Книга розрахована на науковців, фахівців у галузі історичних та сільськогосподарських наук, аспірантів, докторантів, викладачів і студентів галузевих закладів вищої освіти та науково-дослідних установ. А також читачів, які цікавляться правдивою історією відносин України з Росією та перспективою земельних відносин, стосунків між владою, яка панувала у часи комуністичного ладу та закріпаченими нею селян, воєнною історією бойових дій на Кавказі під час Другої світової війни, історією розвитку науки і освіти та їх матеріальної бази, багатогранною історією роду Галаганів.

доктор історичних наук, професор,
Інститут історії аграрної науки,
освіти та техніки ННСГБ НААН

Кучер В. І.